

Концепт «вікторіанства» у романі А. С. Байєтт «Володіти»

Г. М. Костенко

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та практики перекладу гуманітарного факультету,
Національний університет «Запорізька політехніка»;
e-mail: annakostenko1971@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3496-8354>*

Актуальність даного дослідження зумовлена значним інтересом дослідників до надбань вікторіанської доби та потребою у комплексному вивченні вікторіанської лінгвокультури та її втіленні в сучасному англійському романі. Вікторіанський текст стає популярним для сучасного англійського роману, і вивчення нового жанру роману, що відображає тяжіння сучасної англійської прози до традицій літератури епохи вікторіанства, представляється в даному контексті особливо важливим. «Вікторіанський текст» – це незамкнена система інтегрованих текстів, що характеризуються смисловою та мовною цілісністю, із загальною текстовою орієнтацією на епоху вікторіанства. А «вікторіанський роман», відповідно, є узагальнюючим терміном для всіх романів англійських прозаїків, написаних у вікторіанський період історії Великої Британії. Основними рисами неовікторіанського роману є історіографічність, іронія, пародія, «одержимість історією» тощо. У цій роботі ми будемо мати справу з так званим етнокультурним концептом «вікторіанства», що притаманний певній епосі і певній культурі, але представлений соціальними категоріями (Шлюб, Оселя, Сім'я, Свобода, Життя) у трансформаційних змінах щодо їх існування за універсальними категоріями Часу і Простору і в межах художнього тексту певного типу, у даному випадку роману А. С. Байєтт «Володіти». У цьому неовікторіанському романі Байєтт концентрує актуальні для вікторіанства ідеї у перетині – межах двох десятків листів своїх героїв, і «вікторіанські зв'язки» між ними постають більш яскравими ніж у вікторіанській дійсності. Сюжетні перекички з вікторіанської літературою, що містяться в романі А. С. Байєтт, є наочним прикладом зустрічі двох текстів – сучасного і вікторіанського.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, контекст, вікторіанство, вікторіанський роман, А. С. Байєтт

Костенко А. Н. Концепт «викторианства» в романе А. С. Байетт «Обладать»

Актуальность данного исследования обусловлена значительным интересом исследователей к достижениям викторианской эпохи и необходимостью в комплексном изучении викторианской лингвокультуры и ее воплощении в современном английском романе. Викторианский текст становится популярным для современного английского романа, и изучение нового жанра романа отражает приверженность современной английской прозы традициям литературы эпохи викторианства, что представляется особенно важным в данном контексте. «Викторианский текст» – это незамкнутая система интегрированных текстов, характеризующихся смысловой и языковой целостностью, с общей текстовой ориентацией на эпоху викторианства. А «викторианский роман», соответственно, является обобщающим термином для всех романов английских прозаиков, написанных в викторианский период истории Великобритании. Основными чертами неовикторианского романа является историкографичность, ирония, пародия, «одержимость историей» и другие.

В этой работе мы будем иметь дело с так называемым этнокультурным концептом «викторианства», который присущ определенной эпохе и определенной культуре, но представлен социальными категориями (Брак, Жилище, Семья, Свобода, Жизнь) в трансформационных изменениях с точки зрения их существования в универсальных категориях Времени и Пространства и в пределах художественного текста определенного типа, в данном случае романа А. С. Байетт «Обладать». В этом неовикторианском романе Байетт концентрирует актуальные для викторианства идеи у противопоставлении – в пределах двух десятков писем своих героев, и «викторианские связи» между ними кажутся более яркими, чем в викторианской действительности. Сюжетные перекички с викторианской литературой, содержащиеся в романе А. С. Байетт, является наглядным примером встречи двух текстов – современного и викторианского.

Ключевые слова: концепт, лингвокультура, контекст, викторианство, викторианский роман, А. С. Байетт

Kostenko A. N. The Concept of Victorianism in A. S. Byatt's "Possession"

The late 1990s – early 2000s was a time of numerous projects dedicated to the Victorian age and the Victorian novel as a specific phenomenon that inspires the modern novel development. The English postmodern novel with its typical narrative, time transferal to Victorian England, weaving of time layers, invokes current research interest. The relevance of this study is caused by considerable interest of researchers in the Victorian era heritage and by need of a comprehensive study of Victorian linguoculture and its implementation in the modern English novel. The Victorian text influences a new genre of the novel that reflects the gravity of modern English prose to the traditional literature of Victorian era, assumed to be particularly important in this context. The analysis of A. S. Byatt's "Possession" in the Russian literary criticism was made only by O. A. Tolstykh; in the Ukrainian science, this work was investigated by O. Boynitska in the context of searching the past, so this subject is not investigated enough, and in our opinion is new and relevant, especially from the perspective of the "Victorian era" concept embodied in the novel.

The aim of the paper is to analyze the "Victorian era" concept peculiarities in the intercultural context, on the basis of A. S. Byatt's "Possession" as a Victorian novel. The paper takes into account the reproduction of concepts of Marriage, Home, Family, Freedom, Life, as components of "Victorian era." The Victorian family is often represented through the place of their dwelling; therefore, the great Victorians' works are overwhelmed by interior descriptions (Dombey's house, Miss Havisham's home, Mr. Rochester's Castle). However, in "Possession," there is an obvious contrast of Victorian buildings to the same structures in the XX century: the past prime – the modern decline. All the secrets and delusions hidden behind the facades of supposedly respectable buildings result in distorting facts and, to some extent, to violating the rights of ownership to the memories of the past. This gives another meaning to the title of the novel – "possession," that is ownership, possession of letters, memory, truth.

Key words: concept, linguoculture, context, Victorianism, Victorian novel, A. S. Byatt

Кінець 90-х років XX століття – початок XXI століття стали часом появи численних проєктів, присвячених вікторіанству і вивченню особливого феномена постмодерністської літератури кінця XX століття – захопленості сучасного роману минулим взагалі і вікторіанською епохою зокрема. Англійський постмодерністський роман з характерною для нього оповіддю, переносом часу дії у вікторіанську Англію, переплетенням тимчасових планів викликає в даний час великий дослідницький інтерес. **Актуальність** даного дослідження зумовлена значним інтересом дослідників до надбань вікторіанської доби та потребою у комплексному вивченні вікторіанської лінгвокультури та її втіленні в сучасному англійському романі. Вікторіанський текст стає популярним для сучасного англійського роману, і вивчення нового жанру роману, що відображає тяжіння сучасної англійської прози до традицій літератури епохи вікторіанства, представляється в даному контексті особливо важливим. Поняттям та проблемою «вікторіанського роману» займаються як видатні вітчизняні літературознавці Т. Красавченко, О. Джумайло, О. Товстих, Н. Соловійова, так і зарубіжні літературознавці, такі як М. Бредбері, С. Джойс, К. Каплан, К. Флінт, Д. Шиллер та ін. Аналізом роману А. С. Байєтт «Володіти» у російському літературознавстві займалася лише О. Товстих; в українському літературознавстві цей твір розглядала О. Бойницька з точки зору подорожі у пошуках минулого, і тому ця тема вважається недостатньо дослідженою і, на наш погляд, є новою та актуальною, особливо з точки зору аналізу втілення концепту «вікторіанства» на сторінках роману.

Метою цього дослідження є аналіз особливостей представлення концепту «вікторіанства» у міжкультурному контексті на прикладі «вікторіанського роману» А. С. Байєтт «Володіти».

Концепт можна розглядати із двох сторін: як лінгвістичне і філософське поняття. Варто відокремлювати термін «концепт» від суміжних «поняття» та «значення» як одиниць різних сфер віднесеності та наповнення. Варто вважати концепт категорією ширшою за поняття та значення, що поєднує у собі елементи обох, при цьому, маючи додаткові характеристики суб'єктивності (асоціативного та емоційного наповнення) та лінгвокультурної спрямованості. У дослідженнях кінця XX – початку XXI століття простежується тенденція щодо формування структури концепту як складного явища, в якому виділяються окремі взаємообумовлені частини [3, с. 16]. Концепт має визначену структуру, хоча він і не може бути представлений як жорстка структура, подібно значенню слова. Це пов'язано з його активною динамічною роллю в процесі мислення – він весь час функціонує, актуалізується в різних своїх складових частинах

та аспектах, поєднується з іншими концептами та відштовхується від них [4, с. 58].

Лінгвокультурологічний підхід до розуміння концепту полягає в тому, що концепт визнається базовою одиницею культури, її концентратом. Представники даного напрямку (Н. Арутюнова, А. Вежбицька, С. Воркачев, В. Карасик, Д. Лихачов, В. Маслова, Ю. Степанов та інші) розглядають концепт як ментальне утворення, марковане етносемантичною специфікою, що є закономірним кроком у становленні антропоцентричної парадигми гуманітарного, зокрема, лінгвістичного знання. У межах художнього тексту можна розглядати концепт як відкриту динамічну смислову структуру, «що може породжувати різні смисли і з часом нарощувати нові, має ментальну природу, відображаючи сутнісні ознаки дійсності та її сприйняття людиною певної доби, і є основою художньої картини світу письменника» [6, с. 75].

У цій роботі ми будемо дотримуватися лінгвокультурологічного підходу до вивчення концепту, тому що цей підхід розглядає концепт у рамках проблеми «мова – свідомість – культура» з точки зору його місця у системі цінностей в житті людини, культурі, історії, асоціаціях, які він викликає. Ми будемо мати справу з так званим етнокультурним концептом «вікторіанства», притаманним певній епосі і певній культурі, але представлений соціальними категоріями (Шлюб, Оселя, Сім'я, Свобода, Життя) у трансформаційних змінах щодо їх існування за універсальними категоріями Часу і Простору і в межах художнього тексту певного типу.

«Вікторіанський роман» на сторінках сучасної англійської прози представлений у вигляді особливого вікторіанського тексту, що вбирає в себе текст вікторіанської епохи в цілому. В основі вікторіанського тексту лежить так званий вікторіанський міф – ідеалізоване в силу своєї віддаленості від XIX століття уявлення про вікторіанство як про період найвищого розквіту і благоденства англійської нації [5, с. 11]. Таким чином, поняття «вікторіанська традиція» у свідомості сучасних англійських письменників міфологізується. «Вікторіанський роман» стає таким собі архетипом і розглядається вже як сукупність усього, що було написано про вікторіанство. Нові історики, руйнуючи кордони між історією і літературою, вважають, що історія і література можуть бути «інтертекстуальними», тобто історія не лише запис про минулі події, але й риторичний текст, який тісно пов'язаний з ідеологією, ціннісними судженнями та оповіданнями істориків [10, с. 1046].

В епоху вікторіанства шанування будинку і сім'ї отримало характер культу. Головною метою будинку і сім'ї, разом із створенням комфортної обстановки, було відособлення приватного життя від зовнішнього світу і демонстрація життєвого благополуччя. «Мицність сімейного зв'язку створила в Англії і домашній побут абсолютно

оригінальний, не схожий на домашній побут німця і француза. Ніде немає тієї замкнутості сімейного кола, того домашнього порядку і комфорту. Ці чорні цегляні будинки, що захищають з обох боків вулицю своїми сумовитими, можна сказати тюремними стінами, представляють усередині такий затишок, що можуть полонити найзапеклішого безхатченка і дати йому зрозуміти ціну сімейного життя» [2, с. 353].

Сім'я у вікторіанську епоху була особливою турботою суспільства. Характери членів сімейств проявлялися в стилі їх життя, в будинках і, залежно від їх корисності і міри людяності, могли викликати суворе засудження суспільства. Невипадково в творах великих вікторіанців величезне місце займають описи інтер'єрів – будинок Домбі холодний і незатишний, усі меблі в чохлах, а люстра звисає зі стелі як сльоза. Будинок міс Хевішем схожий на бастион, де похоронені людські почуття; будинок містера Гредграйнда називається «Кам'яний притулок», і він цілком виправдовує свою назву. Замок містера Рочестера з роману «Джейн Ейр» відрізняється аристократичним порядком і смаком до прекрасного.

Будинок і сім'я створюють неповторний колорит і роману А. С. Байетт «Володіти», дія якого починається в Лондонській бібліотеці, де «усе дихало історією» [8, с. 4], за визнанням головного героя Роланда Мітчелла, і де відчувається незрима присутність померлих авторів (Роланд згадує вікторіанців Карлайла, Джордж Еліот і вигаданого поета Рендолфа Еша). До того ж навіть книги у сховищі вкриті особливим пилом, «*a black, thick, tenacious Victorian dust, a dust composed of smoke and fog particles accumulated before the Clean Air acts*» [8, с. 5]. В описі пилу вікторіанської епохи слід звернути увагу на визначення «*tenacious*» (чіпкий, не відпускаючий), тобто минуле ніби не хоче відпускати сьогодні і через книги проникає у наш світ.

Водночас упродовж роману постійно спостерігається протиставлення вікторіанського будинку XIX століття і таких же споруд у XX столітті. Роланд, що живе у підвалі вікторіанського будинку, порівнює своє житло з печерою через його похмурість і тьмяність [8, с. 19]. У минулому розкішне житло лінколнширських Бейлі, побудоване у стилі вікторіанської готики, лише зовні зберігає колишню пишність. Усередині ж усе занепало і вицвіло, і тільки «зимовий куточок», колись оспіваний Крістабель Ла Мотт, здавалося, отримав безсмертя. Але кімната Крістабель під товстим шаром все того ж вікторіанського пилу зберігає пам'ять і таємниці минулого. Тут присутні необхідні елементи традиційного вікторіанського житла, не раз представлені у літературі: ліжко із запоною в алькові, чорне бюро з хитромудрим різьбленням, низьке сидіння,

стара скриня, пара капелюшних картонів і, звичайно ж, ляльки.

Детальний опис ляльок створює і певний «вікторіанський» настрій, і натякає на їх важливу роль у сюжеті роману (під ляльковим ліжечком зберігається справжнє листування вікторіанських поетів Рендолфа Еша і Крістабель Ла Мотт, створених уявою А. С. Байетт). Детально описані фарфорові личики і лайкові руки ляльок, золоте або чорне шовковисте волосся, сині скляні очі, плоений нічний чіпець з мереживною облямівкою, рожевий шовковий капот з перлинними гудзичками [8, с. 91, 93]. Пошуки «кладу» супроводжуються віршем Крістабель Ла Мотт про таємницю, яку лялька збереже краще за друга. Проте складно розгледіти щось під нальотом пилу, що покриває усе в кімнаті.

Сучасний вигляд будинку Крістабель є отаким символічним відзеркаленням уявлення про вікторіанську епоху. Роланд і Мод, що роздивляються будинок Крістабель, не можуть не дивуватися його новизні: *The house was spick and span, three storeys high, with sash windows. Prettily sprigged curtains hung on carved wooden rings from a brass rail* [8, с. 229].

Усе відреставровано, усе відчищено і пригладжено; фасад будинку здається чи то благодушним, чи то морально спустошеним (*bland or blind*). Роланд розуміє, що стіни, напевно, були чумазішими, і будівля, напевно, виглядала старішою, коли була ще новою. Мод же підводить підсумок їх спогляданням, називаючи будинок «постмодерністською цитатою» [8, с. 230]. Це не вікторіанський будинок, не дивлячись на те, що він був побудований у ту епоху; це гра у вікторіанську епоху, вікторіанські почуття і відчуття. Знімаючи пил минулого, ми ніби позбавляємо той час його чарівності, несхожості; відчищаючи стіни від бруду прожитих років, ми ніби викидаємо ці роки у кошик історії. Так, кухня Крістабель Сабіна згадує, що, коли перед приїздом Крістабель вони намагалися звільнити від пилу важкі гардини з ліжка, то разом з пилом вони зруйнували усю красу золотого візерунку і залишилися лише лохми тканини [8, с. 367].

Ще одним важливим джерелом інформації про минуле стають щоденники вікторіанської епохи, вплетені у сюжет роману як, наприклад, щоденник Бланш Гловер, що представляє вікторіанський погляд на оселю взагалі: «*A home is a great thing, if it is certainly one's own home, as our little house is*» [8, с. 50]. І життя в цьому будинку дуже нехитре: легкий обід «у дусі Вордсворта» [8, с. 51], прогулянка парком, увечері музика і спів дуєтом, читання обраних місць з улюблених книг. Проте міф про фортецю стін будинку розвінчує сама Бланш, яка відчуває, як хтось Чужий (вона називає його «*Prowler*» [8, с. 52], що можна перекласти як бродяга і навіть злодій) вторгається в їх світ, розбиває їх стале життя.

На думку К. Франкен, будинок, в якому мешкали Бланш і Ла Мотт у Річмонді, є різновидом художньої утопії. «Віфанія – це житловий простір, який порівнюється з кімнатою, в якій усамітнювалася Мелюзіна, і з баштою, містом проживання Чарівниці Шалота» [9, с. 101]. Можна вважати це припущення обґрунтованим, оскільки будинок є забороненим для відвідувачів, так само як і Бланш і Крістабель не прагнуть покинути його (подібно до героїнь вищеназваних міфів). Рендолф Еш неодноразово порівнює будинок і Крістабель з легендарним островом Шалот: «немов якесь безсловесне заклання зробило ці гаї і зелені лужки забороненими – забороненими, як Ваше житло, як Шалот для лицарів, як сплячий ліс з казки, що обріс по узліссях колючою шишиною» [8, с. 228].

Інший приклад вікторіанського щоденника є записи Елен Еш, дружини поета Рендолфа Еша. Дослідниці цих щоденників Беатріс Нест спершу життя Елен здається «безладним і нецікавим», але поступово Беатріс «зжилася з її турботами, стала перейматися її станом, з її бездіяльністю у деякі дні у кімнаті з опущеними шторами; разом з Елен тривожила, чи не пошкодить борошниста роса давно вже відцвілі троянди, чи не впадуть у безвір'я знедолені прихоські священники» [8, с. 128]. Елен являє собою приклад жінки, що повністю присвятила себе чоловікові і будинку, такий собі ідеал вікторіанської жінки.

Однак, незважаючи на подібні спроби створити враження сумлінної домогосподарки та відповідати стереотипу вікторіанської жінки, щоденник Елен наводить на думки, чи не є він спробою ввести в оману читача, точніше, відволікти, відвернути увагу від того, що насправді має значення (спершу такі думки з'являються у дослідниці щоденника Елен, Беатріс Нест). Як зазначає О. Бойніцька, Елен гарно пише і має неабияку здатність майстерно й захопливо оповідати навіть про дріб'язкове: «Очевидно, що її щоденник більше говорить про те, чого в ньому немає, що замовчується. Усе інше, якщо й має значення, то саме таке – наголосити на відсутньому, зробити відчутними й помітними порожнечі, білі плями» [1, с. 26].

Доля ж Крістабель повністю руйнує уявлення про спосіб життя вікторіанських жінок, які проводять увесь свій вільний час на дивані. Вона, на відміну від своїх сучасниць, не боїться залишатися незаміжною; як вона говорить, не боїться самотності, страх перед якою, «як і багато, що нам нав'язане, брехня. Може, на вигляд донжон і похмурий і грізний, але він наш оплот; у його стінах нам дана така свобода, яку вам, що мають свободу об'їхати увесь світ, немає нужди собі уявляти. І не визнайте мої запевнення за лицемірство. Самотність моя – мій скарб, краще, що у мене є» [8, с. 152].

Для Крістабель проблема звільнення жінок відбивається в творчості – вона пише поему на відому бретонську легенду про місто Іс, яке

поглинуло море, при цьому жіночий світ підводного царства протиставлений індустріально-технічному світу Парижа, що живе за чоловічими законами. Творчість дає Крістабель відчуття свободи і незалежності, при цьому в одному з листів Рендолфу вона скаржиться на те, як приймають твори жіночого пера у вікторіанському суспільстві: *The best we may hope is – oh, it is excellently done – for a woman. And then there are Subjects we may not treat – things we may not know* [8, с. 197].

Далі, з властивою добре вихованій вікторіанській леді упокорюванням, Крістабель погоджується, що обмежений кругозір і можливо недостатня жвавність розуму жінки не зрівняються з розумовим горизонтом і величиною думки чоловіка, але проте вона твердо переконана, що обкреслені межі жінкам сьогодні тісні: *We are not mere candle holders to virtuous thoughts – mere chalices of Purity – we think and feel, aye and read – which seems not to shock you in us, in me, though I have concealed from many the extent of my – vicarious – knowledge of human vagaries* [8, с. 197].

Здається, що Крістабель з іронією повторює слова, що характеризують істинну вікторіанську леді, – благочестивість, праведність. Вона не хоче, щоб її вірші називали просто «милими дрібницями» (як відізвався про них один відомий поет, ім'я якого Крістабель не розкриває [8, с. 198]), приємним проведенням часу, поки у неї не з'являться «приємніші і важливіші обов'язки». Еш повністю розділяє переконання Крістабель; він зізнається, що не з чуток знає, яким лихом може обернутися для жінки несвобода, якими шкідливими, обтяжливими, згубними для її здібностей можуть стати обмеження, що накладаються суспільством [8, с. 203].

Листи, взагалі, виконують важливу композиційну функцію. Як говорить Роланд, *«letters are a form of narrative that envisages no outcome, no closure. His time was a time of the dominance of narrative theories. Letters tell no story, because they do not know, from line to line, where they are going»* [8, с. 145]. Загальновідомі листи Рендолфа Еша до зустрічі з Крістабель є чемними, тактовними, часто дотепними, іноді навіть глибокими, але вони не містять жодного натяку на безпосередній інтерес до адресата, будь то видавець, літературні однодумці, або супротивники, або – наскільки можна судити з листування, що збереглося, – власна дружина. Листи до Крістабель повністю руйнують уявлення, що склалося, про цього класика. Просячи Крістабель про чергову зустріч, він прибігає в листі до невластивої йому пристрасності: *I will renounce all, all my heart's happiness, I say – to see you brighten and flare as you were wont. I would do all in my power that you might sparkle in your sphere as ever before – even renounce my so-much-insisted-upon claim on you* [8, с. 217].

Зовнішня стриманість вікторіанського джентльмена насправді приховує пристрасну і чуттєву натуру, двоїстість і суперечність якої є відзеркаленням двоїстості і суперечності вікторіанської епохи, заснованої на жорсткій класовій системі: з одного боку, дотримання зовнішньої пристойності і гідності, а з іншого, широке поширення проституції, важкої дитячої праці. Саме поняття вікторіанської моралі подвійне, бо містить в собі як позитивну, так і негативну коннотацію, оскільки набір строгих моральних установок (принцип скромності) нерідко лицемірно використовувалися (прояви святенництва). Як пише І. С. Шевченко, недивно, що концепт MODESTY / СКРОМНІСТЬ виступає в дискурсі і у своїй другій іпостасі – як святенництво, причому прямі номінації СВЯТЕННИЦТВА – prudery у вікторіанському дискурсі не виявлені; у XIX столітті вони присутні в підтексті і експліцитний проявляються лише в XX столітті, звідси переважання евфемізації і табу на опис людських емоцій [7, с. 79–80].

Таким чином, роман Антонії Байєт «Володіти» представляє цілий корпус псевдовікторіанського тексту на основі історичного і літературного матеріалу. Сім'я у вікторіанську епоху викликала особливу турботу суспільства; характери членів сімейств

проявлялися в стилі їх життя, в будинках і, залежно від їх корисності і міри людяності, могли суворо засуджуватися суспільством. Невипадково у творах великих вікторіанців величезне місце займають описи інтер'єрів (будинок Домбі, будинок міс Хевішем, замок містера Рочестера). Усі таємниці і недомовки, що ховаються за фасадами нібито респектабельних будівель, у результаті призводять до спотворення фактів і в деякому розумінні – до порушення прав власності на пам'ять про минуле. Це надає ще одне значення розкриттю заголовка роману – «possession» – власність, володіння листами, пам'яттю, істиною.

У своєму творі письменниця намагається відтворити атмосферу епохи вікторіанства за допомогою щоденників, двох десятків листів своїх героїв, а також сюжетних перегукувань з вікторіанською літературою, що містяться в романі А. С. Байєт і є наочним прикладом зустрічі двох текстів – сучасного і вікторіанського. У постаті Крістабель Ла Мотт можна побачити жінку нового часу, майже сучасницю самої А. С. Байєт за своїми судженнями, думками, вчинками. Але якщо згадати Джейн Остін, сестер Бронте, то Крістабель Ла Мотт як жінка і як письменниця може вважатися взірцем вікторіанської доби, з певним урахуванням сучасних поглядів на минуле.

Література

1. Бойніцька О. Подорож у пошуках минулого в романі А. Байєт «Володіти» *Сучасні літературознавчі студії*. 2009. Вип. 6. С. 23–29.
2. Михайлов М. Л. Лондонские заметки. Михайлов М. Л. Сочинения : В 3 т. Т. 3 : Критика и библиография. Записки. Москва : ГИХЛ, 1958. URL: http://www.rusbook.com.ua/russian_classic/mihaylov_ml/londonskie_zametki.9817 (дата звернення: 25.08.2019.).
3. Семенюк І. С. Мовні засоби відтворення концепту ЗЛОЧИНЕЦЬ у сучасній американській художній прозі та публіцистиці : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 256 с.
4. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики* / под ред. И. А. Стернина. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. С. 58–65.
5. Толстых О. А. Английский постмодернистский роман конца XX века и викторианская литература : автореф. дис. на получение научн. степ. канд. филол. наук : 10.01.03. Екатеринбург, 2008. 24 с.
6. Фісак І. Категорія «концепт» у сучасному науковому дискурсі. *Філологічні науки*. 2014. № 17. С. 69–77.
7. Шевченко И. С. Дискурсообразующие концепты викторианства: СКРОМНОСТЬ vs. ХАНЖЕСТВО. *Когниция, коммуникация, дискурс*. 2010. № 2. С. 73–84.
8. Byatt A. S. *Possession*. N. Y. : Vintage International, 1991. 556 p.
9. Franken, Ch. A. S. *Byatt : Art, Authorship, Creativity*. N. Y. : Palgrave Macmillan, 2001. 181 p.
10. Hong Zh. Byatt's "possession" of the Victorian cultural reconstruction and reality contrast. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2017. Vol. 29. P. 1043–1047.

References

1. Boynitska, O. (2009). Podorozh u poshukakh mynulogo v romani A. Byatt "Volodity" [Traveling in search of the past in A. Byatt's novel "Possession"]. *Suchasni literaturoznavchi studii. Vypusk 6. Podorozh yak literaturoznavcha ta kulturologichna problema*. Kiev : KNLU, pp. 23–29.
2. Mikhailov, M. L. (1958). Londonskiye zametki [London notes]. [Elektronnyi source] Available at : http://az.lib.ru/m/mihajlow_m_l/text_0210.shtml.

3. Semeniyuk, I. S. (2008). Movni zasoby vidtvorennia kontseptu ZLOCHYNETS u suchasnyi amerikanskyi khudozhnyi prozi ta publitsistytsi [Linguistic means of reproducing the concept of the CRIMINAL in contemporary American fiction and journalism]. Zhytomyr : I. Franka ZhSU.

4. Sternin, I. A. (2001). Metodika issledovaniia struktury kontseptu [The technique of researching the concept structure]. In I. A. Sternin (Ed.), *Metodologicheskiye problemy kognitivnoi lingvistiki* (pp. 58–65). Voronezh : Voronezh State University.

5. Tolstykh, O. A. (2008). Anglyiskyi postmodernistskyi roman kontsa XX veka I viktorianskaya literature : intertekstualnyi dialog (na materiale romanov A. S. Byatt i D. Lodge) [The English postmodern novel of the late XX century and the Victorian literature : intertextual dialogue (on the material of A. S. Byatt's and D. Lodge's novels)]. [PhD Thesis], Yekaterinburg : USU.

6. Fisak, I. (2014). Kategoriiia "Kontsept" u suchasnomu naukovomu dyskursi [The category of "concept" in modern scientific discourse]. *Filologichni nauki [Philological sciences]*, no. 17, pp. 69–77.

7. Shevchenko, I. S. (2010). Diskursoobrazuyushchiie kontsepty viktorianstva: SKROMNOST vs. KHANZHESTVO [Victorianism's discourse-forming concepts: MODESTY vs. HYPOCRICY]. *Kognitsiia, komunikatsiia, diskurs*, no. 2, pp. 73–84.

8. Byatt, A. S. (1991). *Possession*. N. Y. : Vintage International.

9. Franken, Ch. (2001). *A. S. Byatt : Art, Authorship, Creativity*. N. Y. : Palgrave Macmillan.

10. Hong, Zhou. (2017). Byatt's "possession" of the Victorian cultural reconstruction and reality contrast. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 29, pp. 1043–1047.

Костенко Ганна Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу гуманітарного факультету, Національний університет «Запорізька політехніка» (вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, Україна); e-mail: annakostenko1971@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3496-8354>

Костенко Анна Николаевна, кандидат филологических наук, доцент кафедры теории и практики перевода гуманитарного факультета, Национальный университет «Запорожская политехника» (ул. Жуковского, 64, г. Запорожье, Украина); e-mail: annakostenko1971@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3496-8354>

Anna Kostenko, PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Theories and Practices of Translation Faculty of Humanities, Zaporizhia National Technical University (Zhukovskogo str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine); e-mail: annakostenko1971@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3496-8354>